

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Remissvar av promemorian Skärpt kontroll över explosiva varor (Ds 2020:17)

Ert diarienummer Ju2020/02595/L4

Med anledning av remiss i rubricerat ärende får KCEM (Kompetenscentrum Energetiska Material) lämna följande synpunkter.

Allmänt

I stort är KCEM positiv till de föreslagna förändringarna i lagstiftningen.

Lämplighetsprövning

KCEMs medlemsföretag är till stor del företag som hanterar explosiva varor för såväl civila ändamål liksom för försvarsändamål. Antalet personer som omfattas av den föreslagna lämplighetskontrollen är stort, uppskattningsvis några tusen. Till detta kommer de företag som använder civila explosiva varor, se den uppskattning som BEF (Bergsprängnings Entreprenörernas Förening) har gjort.

Det antalet av personal som därmed berörs av hanteringen explosiva varor för såväl civila ändamål som för försvarsändamål får därmed anses vara betydande. Utöver det stora antalet personer som blir föremål för lämplighetsprövning är också en sådan förteckning gällande dessa individer synnerligen känslig och därmed behäftad med säkerhet kring den informationen. Säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter ska delas in i säkerhetsskyddsklasser utifrån den skada som ett röjande av uppgiften kan medföra för Sveriges säkerhet. Där kan kort sägas att en sammanställning gällande nyckelpersonal vid våra medlemsföretag kommer att innefatta en uppgift som därigenom har ett högt skyddsintresse.

De av KCEMs medlemsföretag som levererar explosiva varor till Försvarsmakten omfattas redan idag bl.a. av en lämplighetskontroll av berörd personal. Likaså finns det ett regelverk för flygtransport av explosiva varor som bland annat innehåller krav på lämplighetskontroll av berörd personal.

När det gäller kontroll av personal som medverkar i leveranser till Försvarsmakten har tiden för ett utlåtande ökat från två veckor till åtta veckor. Denna tid är enligt KCEM alldeles för lång och kan leda till att industrin missar möjligheter att rekrytera för

industrin nödvändig personal. Det är således helt nödvändigt att berörda myndigheter ges tillräckliga resurser för att kunna genomföra bakgrundskontroller.

I detta sammanhang vill KCEM upplysa om att vissa medlemsföretag anlitar privata företag för att göra en lämplighetsbedömning. Denna tar ca två veckor och är för företaget helt transparent. I den delen kan KCEM välkomna en möjlighet att tillsammans med sina medlemsföretag anlita privata företag i ökad utsträckning. Dels bedömer KCEM att den processen i många stycken får anses likvärdig med den som annars skulle genomföras. Dessutom är den upplevda tidsåtgången en angelägen faktor, liksom den att det med privata aktörer kan finnas en annan möjlighet till närhet i samband med genomförande av kontroller och återkommande sådana. KCEM vill i det avseendet uttrycka en vilja att i närhet till berörda myndigheter transparent kunna redovisa de tillvägagångssätt medlemsföretagen använder.

Idag rekryteras personal som inte har svenskt medborgarskap. KCEM förutsätter att kontrollen av dessa blir likvärdig med den kontroll som kommer att ske av personal med svenskt medborgarskap.

Till viss del använder KCEMs medlemmar konsulter för hanteringen av explosiva varor. Samma konsulter används ibland av flera företag. Av förslaget till skärpt kontroll framgår inte vem, berört företag eller konsultföretaget, som ska anmäla personen till tillståndsmyndigheten.

Eftersom all personal som berörs av hanteringen ska lämplighetsprövas betyder det att den tillståndsprovande myndigheten har en lista på en väsentlig del företagets nyckelpersonal. En sådan lista måste hanteras i enlighet med den informationssäkerhet man åsätter förteckningen och får inte komma i orätta händer eftersom det skulle motverka de föreslagna ändringarna i lagstiftningen.

KCEM vill med anledning av ovan anförda föreslå följande:

1. Som ett alternativ till att få lämplighetsprövningen gjord av tillståndsmyndigheten skall det finnas en möjlighet att använda privata företag.
2. I lagstiftningen införs ett krav på att listan med personer som ska lämplighetsprövas är hemlig dvs. är inte offentlig.
3. Ett klarläggande om det är företaget som hanterar den explosiva varan ska anmäla en konsult och om ett eventuellt sådant godkännande kan gälla för flera företag.

Ikraftträdande

De skärpta reglerna föreslås träda ikraft den 1 juli 2021. Med tanke på det stora antalet personer som ska lämplighetsprövas föreslår KCEM att en viss övergångsperiod ges inom vilken anmälan ska ske.

KCEM vill i detta sammanhang ta upp ett antal frågor som är väsentliga för tilltron till rättssäkerheten när det gäller lagstiftningen om explosiva varor.

Tillstånds- och tillsynsmyndighet

MSB har fått i uppdrag att kartlägga, analysera samt föreslå åtgärder för utveckling av kommunernas arbete med tillstånd och tillsyn enligt lagen om brandfarliga och explosiva varor. Fokus för uppdraget skall vara på sprängämnen, tändämnen och sprängkapslar. I uppdraget ingår inte att lämna författningsförslag.

KCEM har därför kontaktat berörda medlemsföretag för att få deras åsikter när det gäller tillstånds- och tillsynsmyndigheternas hantering av ärenden gällande explosiva varor.

I korthet har KCEM fått följande kommentarer.

1. De kommunala myndigheters kompetens är högst varierande. Det stora flertalet har alldeles för låg kompetens. Detta gäller såväl de personer som handlägger tillståndsärenden som de som utför tillsyn.
2. Tillståndshandläggning och tillsyn utförs på mycket varierande sätt över landet.
3. Kostnader som tas ut för tillstånd och tillsyn är också varierande. I vissa fall tas avgifter ut utan någon form av prestation.
4. Några medlemmar indikerar tydligt att situationen var bättre när Polisen var tillstånds- och tillsynsmyndighet.

KCEM har haft kontakter med MSB när det gäller tillstånd och tillsyn. MSB har då verifierat KCEMs bild av tillståndshandläggningen och undermålig tillsyn. Det har vid dessa kontakter framkommit att kommunerna inte i tillräcklig omfattning skickar sina handläggare för explosiva varor på utbildning. Med andra ord, hanteringen av ärenden rörande explosiva varor är inte rättssäker och kan leda till allvarliga säkerhetsproblem.

Gränsdragning mellan LBE och AML

Lagstiftningen om explosiva varor och Arbetsmiljölagstiftningen överlappar varandra. Det gäller t.ex. sprängningsarbeten och därtill hörande verksamhet. Därför kan tillsyn utföras av flera myndigheter och med olika resultat. Detta är olyckligt för verksamhetsutövaren. En tydligare gräns behövs mellan LBE och AML.

Med vänlig hälsning

Mikael Niordson

Mikael Niordson
VD KCEM